

POČÁTKY NAŠICH DĚJIN – PRVNÍ STÁTNÍ ÚTVARY U NÁS

1) SLOVANÉ

V období stěhování národů (ve 4. století vlivem stěhování Hunů z asijských stepí do Evropy) se do pohybu dávají do té doby neznámé slovanské kmeny. Jejich pravlastí je území mezi řekami **Vislou** a **Dněprem** v tzv. **Pripjatských bažinách**. V 6. a 7. století východní Slované odcházejí do středního Ruska (Dněpr, Volha, Don), jižní Slované na Balkán, západní Slované (Labe, Visla, Vltava, Ohře) do střední Evropy, k Baltu – Alpy. **Slované** v té době **žili v rodovém zřízení, mluvili praslovansky** a z praslovanštiny byly vyděleny jednotlivé jazyky. Slované byli **pohané**, měli přírodní bohy – **Perun** – bůh hromu a blesku, **Vesna** – bohyně jara.

Většina obyvatelstva se živila **zemědělstvím**, žili ve vesnicích v **obydlích zapuštěných do země** (zemnice, polozemnice), v domech měli **kamennou pícku**, **osídlení** bylo velmi **řídke**. V případě nebezpečí se uchýlovali na **opevněná místa** – tzv. **hradiště**, která byla ohrazena sypanými valy a zpevněna kůly. V čele kmenů stáli **náčelníci**. Na naše území přišli Slované kolem roku **535** n. l., střetávají se však se zájmy **Avarů** (tj. **Hunů**) sídlících kolem Dunaje, Avari Slované neustále napadali, Slované se bouřili. Jedna část odešla do nových sídlišť v rakouských Korutanech, Chorvatsku a Srbsku, druhá část proti Avarům povstala a r. **626** je porazila.

2) SÁMOVA ŘÍŠE

Slované vytvořili **kmenový polovojenský svaz**, kterému říkáme **Sáмова říše**. V čele stál francký kupec Sámó. Sáмова říše je pokládána za **1. státní útvar Slovanů**. Neznáme rozlohu ani polohu S.ř. – snad v jihomoravských nížinách, neznáme ani polohu místa **Vogastisburg** (možná SZ Čechy), kde Slované r. **631** porazili franckého krále **Dagoberta I.** (Merovejec, syn Chlodvíka). Sáмова říše neměla dlouhého trvání, po jeho smrti **kolem r. 658 se říše rozpadla**. O jejích dějinách víme málo, jediným písemným pramenem je zpráva franckého kronikáře **Fredegara**.

Poté prameny 150-200 let mlčí...

3) VELKÁ MORAVA

Po rozpadu Sámovy říše se **území rozdělilo na jednotlivé kmeny**, v jejichž čele stála **knížata**. Západní kronikáři o našem území mnoho informací nepřinášejí, teprve se snahou **Karla Velikého** (Frank) o **christianizaci=pokřesťanství** Slovanů, přicházejí na naše území (jeho) **misionáři**, jejichž prostřednictvím chtěl získat české kmeny a Moravu (také misionáři z Bavorska, dalmatsko-istrijské oblasti; **arcibiskupství akvilejské**, salcburské a biskupství pasovské – Pasov v Bavorsku). R. **791 – 796** **vyvrátil Karel Veliký Avarskou říši**, což usnadnilo Moravanům založit dle vzoru Francké říše **vlastní státní útvar** – Velkomoravskou říši – **Velká Morava je nejstarší raně středověký stát na našem území**.

Název Velká Morava pochází z byzantského dějepisce, kde „velká“ znamená vzdálená (Byzantinci měli Moravu ještě v Rumunsku), my jsme pro ně byli velká – vzdálenější Morava. Byzantský císař Konstantin Porfyrogennétos použil termín „Magna Moravia“. Velkomoravané platili Francké říši **tribut**=poplatky, aby na ně neútočili (poplatky za mír). Dějinné počátky Moravy jsou spojeny s knížetem **Mojmírem I**, což byl **zakladatel** moravského vládnoucího rodu **Mojmírovců**.

MOJMÍROVCI

MOJMÍR I. (833-846)

- první velkomoravský kníže
- zakladatel říše, které dali pozdější historikové nepřesný název Velká Morava, i přesto, že soudobá svědectví mluví pouze o Moravě a Moravanech
- mocenské jádro Mojžírova státu leželo v jihomoravských úvalech
- asi v letech **833 – 836** připojil Mojžír I. ke své říši **Nitransko**, odkud vypudil knížete **Pribinu** (syn Kocela), a později i další území (od Dunaje-Z Slovensko po Karpaty)

RASTISLAV (846-870)

- synovec Mojžíra, usedl na moravský knížecí stolec po Mojžírově smrti
- chráněncem sousední **Východofracké říše** (králem **Ludvík Němec**), ale jakmile se ujal vlády, všemožně se snažil z východofranckého vlivu vymanit
- (853 Rastislav X Ludvík Němec)
- orientoval se na mocnou Byzantskou říši, hledal v ní protiváhu vůči francké expanzi
- r. 860 poselství papeži Mikuláši I. - nevyslyšen
- r. **862(863)** poslal poselství do **Byzantské říše** císaři **Michalovi III.**, protože lidé se zřekli pohanství a vyznávali křesťanství, ale neměli žádného křesťanského učitele, který by jim víru vyložil v jejich jazyce, slovanské řeči
- r. **863** přišli na Velkou Moravu bratři **Konstantin a Metoděj** ze Soluně, kteří ovládali slovanský jazyk, na Moravě zavedli slovanskou bohoslužbu a překládali biblické a liturgické texty do nově vytvořeného jazyka – **staroslověnština**, pro niž sestavil Konstantin zvláštní písmo – **hlaholice** (z malé řecké abecedy)
- Východofrancká říše se snažila ztrestat Rastislavovu politiku vojenskými výpravami
- **870** zajal strýce Rastislava jeho synovec Svatopluk, vydal jej do franckých rukou (Ludvík Němec) a sám se chopil vlády
- Rastislav musel platit tribut (Svatopluk také!)

SVATOPLUK (870-894)

- mocný vládce, jeho nadřazenost uznávaly nejen Morava a Nitransko, ale i slovanské kmeny v Čechách, ve Slezsku, v Lužici, Panonii (nynější maďarské teritorium na Z od Dunaje) a v dnešním Slovensku
- posunul hranice VM + Panonie, Čechy, část polabských Slovanů, Slezsko, Krakovsko, Podtisi
- římský papež Hadrián II. r. 869 uznal slovanskou bohoslužbu a ustanovil Metoděje moravsko-panonským arcibiskupem
- Svatoplukovým **sidlem** se stal původní **Velehrad**, snad nynější Sady u UH
- zřejmě nejčastěji pobýval Svatopluk na mikulčickém hradišti
- po Metodějově smrti **885** se Svatopluk zatvrdil vůči slovanské bohoslužbě a žáky mrtvého arcibiskupa vyhnal ze země
- podle pověsti měl 3 syny⇒vyprávění o třech prutech, které nelze zlomit, pokud drží pohromadě (pověst)
- historicky doložení 2 Svatoplukovi synové, z nichž **Mojžír II.** se ujal vlády po otcově smrti **894** ⇒ r. **894 odtrhnutí Čech** = vlády se ujali **Přemyslovci**, **894** zemřel **Bořivoj**

MOJMÍR II. (894-906?)

- od počátku vlády čelil nesnázím
- Čechy i Panonie se vymanily z velkomoravského područí r. 894
- největší nebezpečí představovali kočovní **Maďaři**, kteří pronikali do střední Evropy od poloviny 9. století ⇒ r. **906 (907)** vyvrátili VM a po jejím zpusošení se stáhli zpět do nížin kolem Dunaje a Tisy
- **Velkomoravská říše zanikla r 906 pod nájedzy Maďarů**
- po rozpadu VM se posunulo hospodářské, politické a kulturní centrum na západ, tj. do Čech (zde Přemyslovci)

Cyrlometodějská mise na Moravu

Jako všechny národy, i český národ se dostává do jasnějšího světla světových dějin až s přijetím křesťanství. VM musela za vlády knížete Rastislava vzdorovat politickým, vojenským a duchovním útokům ze západu, hlavně z Francké říše. Rastislav věděl, že samostatná církevní organizace a nezávislost přispěje k posílení moci země. Proto žádá r. **862 papeže**, aby na VM poslal učitele křesťanství, kteří by hlásali lidu víru ve srozumitelném jazyce. Po nevyslyšení žádosti se obrací na byzantského císaře **Michala III.**, který využívá situace k politickým záměrům¹ a vysílá v polovině roku **863** na Moravu diplomatickou misi vedenou učenými Konstantinem a Metodějem. Tito bratři se narodili v Soluni, druhém největším městě Byzantské říše a měli ještě 5 sourozenců. Oba rodiče slovanských věrozvěstů pocházeli ze vznešeného rodu; otec Lev byl vysokým vojenským hodnostářem (drongarius-major), matka Marie byla v domácnosti. Rodina byla řecká, ale děti se od malička učily slovensky.

Konstantin - *827, velmi nadaný, vystudoval filozofii, teologii a literaturu na konstantinopolské státní univerzitě, později, ve 26 letech zde působil jako profesor. Nazýván **filozofem**. Jeho vývoj ovlivňovala díla sv. Řehoře Naziánského. R. **850** přijal **jáhenské svěcení**.

Metoděj - *815, byl **právníkem**, což bylo dobrým předpokladem pro **vojenskou dráhu** a pro úřad ve státní administrativě. Stal se místodržitelem ve strymonske krajíně.

Nejvíce se oba bratři proslavili při výpravě na **Krym a k Černému moři mezi Chazary**, kde hájili křesťanství proti židovství, pak přezívali na Kypru, kde Konstantin našel ostatky 4. papeže **sv. Klimenta**, které byly převezeny za velké slávy k císaři Michalovi III. Ještě před příchodem na Moravu se snažili bratři o vybudování základů vzdělanosti ve vlastní zemi. Pro své krajany v **okolí Soluně**, kteří mluvili **starobulharským makedonským nářečím**, vytvořili nové písmo – **hlaholici**. Nová abeceda měla zdůraznit, že Slované jsou samostatný národ nezávislý na Řecích a Latinicích a jejich řeč je s nimi rovnoprávná. Věřili v zavedení slovanštiny jako bohoslužebného jazyka.

Hlaholice – tvořena 38 písmeny, vznikla z malé řecké abecedy, hebrejskosamaritánských a koptských písmen. Řeč Moravanů se nepatrně lišila od řeči v Soluni, proto písmo vyžadovalo jen malé úpravy. Jazyk, kterým mluvili K+M nazýváme **praslovanština**. Když přišli bratři r. **863** na Moravu se svými žáky a s velkým průvodem obchodníků, stavitelů a ozbrojenců, jelikož se jednalo o obchodně náboženskou misi, byli překvapeni hojným počtem **kamenných kostelů**. Zděsili se ale nad **zkaženou morálkou Slovanů**, protože jejich soukromý život byl zcela neslučitelný s křesťanskými zásadami. Věděli, že jejich práce bude velmi namáhavá, ale přesto měli oproti bavorským kněžím, kteří zde působili, výhodu, protože na celou misi byli pečlivě připraveni. Přinesli s sebou přeložené **bohoslužebné knihy** (misál – texty pro mši, breviář – modlitby předepsané církví kněžím, evangeliář – překlad evangelií) a Písmo **svaté**, Konstantin napsal **Proglas=veršovaná předmluva k evangeliu**.

R. Jakobson v Proglasu vidí 1. formulaci národní ideje v českých i slovanských dějinách. „Chci raději pět slov povědět i svým rozumem je říci, aby i všichni bratři rozuměli, nežli deset tisíc slov nesrozumitelných.“ Je zde nastíněna i jejich hlavní myšlenka, **právo slyšet boží slovo ve srozumitelném jazyce, program cyrilometodějství, obhajoba staroslověnštiny a staroslověnské liturgie**.

Snaha dát církevní organizaci právní podklad vedla **Konstantina** k sepsání právního řádu – **Zákon sudnyj ljudem**, uznávaný jako nejstarší slovanská písemná soudní památka. Vychází z řecké Eklogy privaty, což je proslulý zákoník obsahující trestní předpisy, není úplný ani systematický, představuje výpomocný kodex k doplnění existujícího právního řádu, byl psán hlaholicí. Rukopis je zachován až z 13. století ve značně porušeném stavu.

Metoděj napsal **Nomokánon**, právní dílo obsahující církevní předpisy a občanské zákoníky týkající se církve. Usilovali o rozšíření východního obřadu a zavedení slovanského jazyka do liturgie. Přeložili

¹ politické záměry – císař Michal III. chtěl získat převahu nad papežem Mikulášem I.; spory, kdo je zástupcem Boha na zemi – císař, nebo papež?

západní liturgii sv. Petra, tak vytvořili liturg. typ, který si zachoval východní základnu a zůstal otevřen západním hodnotám. V liturgickém díle se osvědčili jako budovatelé mostu mezi východem a západem. Petrova liturgie byla schválena v Římě za Hadriana II., pak za **Jana VIII.** V červnu r. **880** bulou **Industriae tue (Bedlivosti tvé).**

Bratři se chtěli při vytváření nové církevní organizace opřít o domácí duchovenstvo, které zde chtěli vychovat. Konstantin zamýšlel vzdělat co nejvíce kněží moravského původu a postupně jim předávat vedení církve, proto se zaměřil na učitelskou činnost a výchovu domácího duchovenstva. Jelikož byl Konstantin jedním z největších učenců té doby, měla tato výuka vyšší úroveň než bavorská. Slovanský jazyk se rychle šířil a lidé si jej při bohoslužbách velmi oblíbili. Úspěch obou bratří se protivil **bavorským kněžím** (Wiching – Istivý, latinsky kázící kněz). Žalovali tedy papeži, že bratři porušili kanonické právo, neboť bez souhlasu představené diecéze (ačkoliv diecéze ustanovena nebyla) působili na VM 3 roky, založili zde učiliště a používali staroslověnštinu jako bohoslužebný jazyk.

R. **867** se tedy **K+M** odebrali na pozvání papeže **Mikuláše I. do Říma k obhajobě.** Vydali se napříč celou Evropou, aby mohli vysvětit své žáky na kněze a zároveň prosadili souhlas k slovanské bohoslužbě. Cestou si získali sympatie panonského knížete **Kocela**, který se k průvodu přidal s dalšími žáky.

Když dorazili K+M do Říma, hlavou církve nebyl Mikuláš I., ale **Hadrián II.** V učených disputacích se podařilo Konstantinovi papeže přesvědčit o důležitosti slovanštiny jako bohoslužebného jazyka. Po obhajobě bratři ještě zůstali v Římě a sloužili bohoslužby v hlavních římských chrámech. Konstantin mezitím onemocněl a rozhodl se vstoupit do řeckého baziliánského kláštera, kde přijal jméno **Cyril. 14. ledna 869** ve věku 42 let zde **umírá.** Metoděj se chtěl vrátit do Byzance, kam chtěl převést tělesné pozůstatky Konstantina, ale Konstantin byl pohřben s papežskými poctami v bazilice sv. Klimenta a záhy byl uctíván jako světec. Do Říma přišlo poselstvo, aby se Metoděj vrátil na Moravu.

Hadrián II. vydal v polovině r. **869** bulu „**Gloria in excelsis Deo**“, která potvrzuje slovanskou liturgii. Papež chtěl zabránit růstu vlivu cařihradského patriarchátu, a tak byl Metoděj vysvěcen na biskupa panonského, papež mu udělil hodnost arcibiskupa a pověřil ho funkcí papežského legáta. R. **870** se **Metoděj** vrací **na Moravu**, kde se má ujmout církevní správy na VM a v Panonii. Je však zajaz německými biskupy a obžalován ze zabránění jejich území a uvržen do vězení. Po 2,5 letech strávených v žaláři jej papež Jan VIII. Propustil na svobodu. Na trůn nastupuje Svatopluk, který Metoděje s radostí přijímá a odevzdává mu všechny kostely a kněze.

Je vystavěna řada nových kostelů: Na Valách – St. Město(památník VM), Na Špitálkách – Sady, v Mikulčicích, klášter na hoře sv. Klimenta u Osvětiman(Bog osvětil many⇒Osvětimany, muži zde přijali křesťanství. Metoděj se nepodílel jen na duchovním vývoji a růstu, ale zasahoval také do budování státu. V tzv. Clozově kodexu je dochována homilie, v níž Metoděj vysvětluje knížatům zásady, jimiž se mají řídit při soudech. Frančtí duchovní usilovali o Metodějovo sesazení, proto na něj posílali Svatoplukovi stížnosti. **Metoděj** byl **povolán** papežem **Janem VIII. do Říma**, obhájil se a papež mu r. **880** potvrdil bulou **Industriae tue** všechna jeho práva. (+ schválena Petrova liturgie-podruhé). Než **Metoděj zemřel 6. dubna 885**, zvolil za svého nástupce **Gorazda**. Jeho hrob se nenašel, ale domníváme se, že mohl být pohřben v Sadech nebo na Velehradě, protože víme, že byl pohřben v metropolitním chrámě moravském po levé straně ve zdi za oltářem Bohorodičky.

Po Metodějově smrti byli jeho **žáci vyhnáni Svatoplukem** ze země, někteří směřovali do Polska, jiní do Srbska, Ruska, Bulharska, kde vytvořili cyrilici(azbuka) a do Čech, kde založili **sázavský klášter**, v němž se bohoslužba udržela do 12. století. Ve 14. století se staroslověnskou vzdělanost snažil obnovit Karel IV., tak pozval mnichy z Chorvatska a nechal pro ně postavit klášter Na Slovanech=Emauzy. Zachovala se díla žáků, která psali o svých „učitelích“: Život Konstantinův, Život Metodějův, Legenda Chersonská – o přenesení ostatků sv. Klimenta).

Prameny a historikové o Velké Moravě:

Dr. Vilém Hrubý (Staré Město), Dr. Nevěřil (Modrá), Antonín Zelnitius (Staré Město), Josef Poulík (Valtice u Brna). Dnes – Mgr. Miroslav Vaškových (vedoucí archeologického oddílu Slováckého muzea

4) POČÁTKY ČESKÉHO STÁTU (894-1055)

PŘEMYSLOVCI

BOŘIVOJ (871-894)

Nevíme, zda v Čechách během 9. století žil jeden kmen (k tomu se přiklání naši historikové), nebo zda tu bylo kmenů několik. Jisté je, že v **2. pol. 9. stol.** se začal prosazovat **BOŘIVOJ z rodu Přemyslovců**. (paralelně se Svatoplukem VM). Český stát byl tvořen Čechami a Moravou, obě části země byly řídko osídlené, většinou jen v nížinách a byly z větší části pokryty lesem. **Bořivoj** po přijetí křtu na VM z rukou Metoděje **před r. 885** (před Metodějovou smrtí) nechal vybudovat **kostel sv. Klimenta na Levém Hradci** a **kostel Panny Marie na Pražském hradě** (Hrad ležel u vltavského brodu na významné obchodní stezce). Od konce 9. století se stává sídlem panovníka a kulturním i politickým centrem země.

SPYTIHNĚV I. (894/5-915)

R. **895** uznává **SPYTIHNĚV I.** v Řezně (Regensburg v Německu) podřízenost Východofrancké říši – český stát se tak definitivně začleňuje do kulturní oblasti latinského západu (postavení staroslověnských kněží rychle sláblo).

VRATISLAV I. (905/915-921)

VRATISLAV I. nechal na Pražském hradě vystavět **kostel sv. Jiří**. Jeho žena **Drahomíra** nechala zavraždit babičku a vychovatelku svých synů, sv. Ludmilu, která byla později svatořečena. Vrahy byli pravděpodobně dva varjažští družníci Drahomíry, **Tuna a Gomon**. Byla uškrcena závojem.

VÁCLAV (921-935)

Když se po dosažení zletilosti ujal vlády **VÁCLAV**, na svou dobu vzdělaný panovník, snažil se posílit vliv křesťanství (většina obyvatel setrvala u pohanských zvyků), politickou obratnost dokázal r. **929** po vpádu **Jindřicha Ptáčníka** (saský král). Václav uhájil samostatnost státu. Musel však nahradit dosavadní spojenectví s Bavorskem na orientaci na Sasko. Musel platit Sasku **tribut** a nechal postavit **kostel sv. Víta** – což je saský světec. **28. září 935** (uvádělo se i 929) byl ubit družiníky svého bratra **BOLESLAVA I.** na jeho hradišti ve Staré Boleslavi u kostela sv. Kosmy a Damiána (**důvodem mohla být touha po vládě i nesouhlas s orientací na Sasko**)

SVATÝ VÁCLAV

- otec Vratislav, matka Drahomíra, bratr Boleslav I., babička Ludmila, dědeček Bořivoj
- ještě za života Vratislava dán na výchovu ke své babičce Ludmile, u níž se blíže seznámil s křesťanskou vírou
- naučil se dobře číst a psát, což bylo na jeho dobu výjimečné
- výchova probíhala v **Budči**, kde se zřejmě nacházela i škola
- po smrti Vratislava r. **921 vládl** za nezletilého Václava matka **Drahomíra**, která nechala zavraždit Ludmilu, vražda pravděpodobně souvisela se soupeřením o moc ve státě
- mladý **kníže** nastoupil na stolec pravděpodobně r. **922**, jisté je, že r. **924** nechal už jako vladař přenést ostatky sv. Ludmily do Prahy ke sv. Jiří
- Drahomíru vyhnal z Prahy a vykázal na **Budeč**, časem se smířili a ona se mohla vrátit, synovi však už do politiky nezasahovala
- S bratrem Boleslavem I. žil zřejmě ve shodě, protože mu dovolil vystavět pevný hrad ve Staré Boleslavi
- Nebyl to slabý a bojácný panovník, důkazem je souboj s **kouřimským knížetem**, při němž se v zájmu ušetření lidských životů rozhodl bojovat sám na život a na smrt
- Po antropologickém výzkumu dokázáno, že měl na hlavě zhojenou sečnou ránu po nějakém souboji

- Udržoval dobré sousedské vztahy se saským panovníkem Jindřichem I. Ptáčníkem, který si na Čechách vynutil „poplatek za mír“, přesná výše není známa, ale historikové v 19. století určili sumu v hodnotě **120 volů a 500 hřiven stříbra** (asi 125 kg)
- Nově založenou rotundu na Pražském hradě zasvětil saskému patronovi sv. Vítu
- Přesné datum smrti sv. Václava není známo, víme den, měsíc, ale ne rok
- Václav pozván bratrem Boleslavem na křtiny jeho syna do Boleslavi, kde byl druhý den ráno po hostině u dveří kostela zavražděn, proto bývá často na obrazech zobrazován, jak drží klepadla kostelních dveří
- Vědci se shodli na dvou datech roku jeho smrti – 929 a 935, v současné době se historikové přiklání k roku **935**
- Povýšením knížete Václava mezi světce získala vládnoucí dynastie Přemyslovců **převahu nad ostatními rody**

BOLESLAV I. Ukrutný (935-967/972)

Snažil vymanit z vlivu Saska, nakonec však **uznal převahu Oty I., razil stříbrné mince denáry a založil Vyšehrad** střežící Pražskou kotlinu od jihu.

BOLESLAV II. Pobožný (967/972-999)

Rozšířil vládu na Moravu, Slezsko, Slovensko a Malopolsko. R. **973** dali papež a císař souhlas ke zřízení **biskupství**. Prvním biskupem se stal Sas **Dětmár**, patronem byl sv. Václav. Brzy po něm byla svatořečena i Ludmila, což zvýšilo prestiž rodu panovníka a země.

Druhým pražským biskupem byl **Vojtěch** z rodu **Slavníkovců** (nástupci Přemyslovců)

VOJTĚCH

- Pravděpodobně se narodil na hradišti **Libici** asi r. **956**
- 6. ze 7 synů **Slavníka, představitele rodu vládnoucího v jihovýchodních Čechách**
- rod Slavníkovců zřejmě s knížecím rodem Přemyslovců vládnoucím na ostatním územím Čech příbuzensky spřízněn, přesto mezi nimi vládlo napětí
- r. **972** Vojtěch poslán do biskupské školy v **Magdeburgu**, kde byl svěřen do péče 1. magdeburského biskupa **Adalberta**, jeho jméno přijal při biřmování
- r. **981** zemřel **kníže Slavník** a po jeho smrti se ujal vlády ve východních Čechách Vojtěchův starší bratr **Soběbor**
- r. **981** se Vojtěch vrátil do Čech a vstoupil do řad katedrálního kněžstva v Praze
- r. **982** se stal nástupcem biskupa Dětmara, proti své vůli zvolen v pořadí **2. pražským biskupem**
- vzdělaný muž evropského rozhledu, který hodlal přimět pražský dvůr k uznávání křesťanských zásad v každodenním životě
- všichni pokřtění, ale nedodržovali slib věrnosti, žili podle pohanských obyčejů, mnohoženství, sňatky s příbuznými, otrokářství velmožů, proto konal misijní cesty po Boleslavově rozsáhlé říši
- neuspěl, opustil proto zemi, odešel do Říma požádat papeže, aby ho zprostil tíživého úřadu, papež Jan XIV. Mu vyhověl, ale hodnost pražského arcibiskupa už neobsadil
- r. **990** se stal mnichem benediktinského řádu v klášteře Panny Marie, sv. Benedikta a sv. Alexia na římském Aventinu, šťastně strávená léta, stýkal se s vybranou společností vynikajících mužů, Latiníků a Řeků, kteří v klášteře žili nebo se tam nacházeli, se jeho život neobyčejně prohloubil
- po smrti míšeňského biskupa **Volkolda**, který za Vojtěchovy nepřítomnosti spravoval nepříteliš slavně pražskou diecézi, byl kníže Boleslav II. nucen jednat s Vojtěchem o návrat, Vojtěch si určil podmínky, přijal záruky knížete a vrátil se domů
- před návratem do Čech se v Cáchách setkal s mladým budoucím císařem **Otou III.**, aby s ním projednal různé církevní záležitosti, jejich vztahy přerostly ve vřelé přátelství
- po příchodu do Prahy přijal od knížete edikt, jímž mu bylo dovoleno rozlučovat manželství, která předtím byla uzavřena mezi příbuznými, stavět kostely a vybírat desátky
- r. **993** zakládá první mužský klášter na území Čech, **benediktínský klášter v Břevnově**, Jan XV. vydal zvláštní list, jímž vzal klášter pod svou ochranu
- Vojtěch pravděpodobně napsal homilii o sv. Alexovi a legendu o sv. Gorgoniovi
- nové rozборы nejstarší české duchovní písně **Hospodine, pomiluj ny!**, potvrzující její vznik v 10. století, podporují starou tradici, která připisuje autorství písně Vojtěchovi

- oproti tomu polská píseň **Bogurodzica dziewica**, kdysi též připisovaná Vojtěchovi, vznikla až ve 13. století
- R. **994** odešel Vojtěch z Čech podruhé, příčinou byla krevní msta a porušení práva azylu, kterého byl svědkem v kostele sv. Jiří na Pražském hradě, další důvody politické, nové rozpory mezi Přemyslovci a Slavníkovci
- Boleslavově říši vyvstal v sousedství mohutný soupeř, **polský Boleslav Chrabrý**, který měl v plánu vytvořit velkou říši západních Slovanů, v cestě mu stálo české panství (Boleslav Chrabrý – otec Měšek, matka Doubravka-sestra Boleslava II.)
- Český kníže Boleslav se obával spojenectví Slavníkovců s Polskem, a tak Vojtěch, tušící blížící se pohromu, ze země odešel, opět do Říma do svého kláštera na Aventinu
- Vojtěch údajně v den vraždy sloužil mši v Praze
- v předvečer svátku sv. Václava r. **995** dobyla družina Boleslava II. – **VRŠOVCI** – slavníkovské sídlo **v Libici nad Cidlinou** a zavraždila rodiny 4 Slavníkových synů, neuznali ani azyl v kostele, přežil pouze Vojtěch, jeho **nevlastní bratr Radim** a jeden vojevůdce, poté připojili území Slavníkovců k českému knížectví a Přemyslovci tak měli zajištěnou konečnou převahu na českém území
- Vojtěch snil o službě misionáře ve východních krajích, ale papež **Řehoř V.** naléhal, aby se vrátil na biskupský stolec, tak si Vojtěch alespoň vymohl svolení, že může odejít na misie k pohanským národům, nebudou-li ho chtít doma přijmout
- navštívil slavné kláštery s ostatky světců ve Francii, pak putoval do Mohuče a do Polska
- s Polska vysláno poselstvo s dotazem, zda si Češi přejí Vojtěcha za biskupa, odpověď záporná, tak se rozhodl zůstat misionářem, **vydal se mezi Prusy**, aby jim hlásal evangelium
- zemřel **23. dubna 997 mučednickou smrtí v Pobaltí**
- jeho tělo vykoupil Boleslav Chrabrý stejnou vahou zlata a dal je slavnostně pohřbít v mariánském chrámě v Hnězdně (Polsko), r. **1000** tam vzniká arcibiskupství, brzy prohlášen za svatého

Kolem roku **1000** prožíval **český stát potíže**, které ohrožily jeho existenci – byly to jednak spory mezi členy vládnoucí dynastie, jednak vznik dvou nových států v těsném sousedství naší země: Polska a Uher, které zabraly velkou část Boleslavovy říše, takže český stát zůstal omezen jen na samotné Čechy

BOLESLAV III. Ryšavý (999-1002/1003)

BOLESLAV CHRABRÝ (1003-1004)

JAROMÍR (1004-1012; 1033-1034)

OLDŘICH (1012-1034)

Sporů o vládu mezi **BOLESLAVEM III. RYŠAVÝM** a jeho bratry **OLDŘICHEM** a **JAROMÍREM** využil jejich polský bratranec **Boleslav Chrabrý** k tomu, aby po útěku panovníka do exilu a po povstání Vršovců dosadil na český trůn jakéhosi **Vladivoje** a ten ve snaze zajistit si postavení i mezinárodně přijal r. **1002** český stát v léno od německého krále **Jindřicha II.**, brzy na to ovšem zemřel, do Prahy se nakrátko vrátil **Boleslav III.** a **nechal povraždit všechny Vršovce (únor 1003)**, jeho řádění zastavil Boleslav Chrabrý, který ho zajal, oslepil a uvěznil. B. Chrabrý pak obsadil Prahu a sám se ujal vlády, protože odmítl zemi přijmout v léno od německého krále jako Vladivoj, do Čech vpadl Jindřich II., aby vrátil vládu do rukou legitimních dědiců, tedy Oldřicha a Jaromíra (při ústupu Poláků z Prahy v září 1004 padl i chránělec Boleslava Chrabrého, poslední Slavníkovec Soběbor)

Z bojů mezi bratry vyšel nejlépe **OLDŘICH (JAROMÍR** byl vykastrován a oslepen), který spolu se svým synem **BŘETISLAVEM I. znovu připojili k českému státu Moravu**, jež byla chápána jako marka před nájezdy Maďarů

BŘETISLAV I. (1034-1055)

Zvaný český Achilles byl Oldřichovým nemanželským synem (matka Božena), nárok na knížecí stolec si zajistil sňatkem s německou šlechtičnou **Jitkou** z bavorského vévodského rodu (unesl ji z kláštera ve Svinibrodu), Jitka mu porodila 5 synů, čímž bylo pokračování přemyslovského rodu dostatečně zajištěno. Břetislav I. se opíral o příslušníky své družiny, kteří představují základ pozdější české

šlechty. R. **1039** vedl **výpravu do** polského **Hnězdna**, kde nad hrobem sv. Vojtěcha vyhlásil tzv. **Břetislavovy dekrety** směřující proti pohanským zvyklostem v zemi, nechal převézt Vojtěchovy ostatky do Prahy, předpokládal totiž, že papež povýší biskupství na arcibiskupství, ale k tomu nedošlo. Navíc došlo ke sporu s **Jindřichem III.**, který vpadl do země poté, co mu Břetislav odmítl dát podíl na kořisti z polského tažení – nejprve byl sice Jindřich poražen, ale o rok později musel Břetislav složit Jindřichovi slib věrnosti. Až do počátku 13. století platil **seniorát=stařešinský řád** – vládl vždy nejstarší mužský člen rodu, zbývající dostali údíly na Moravě (Brno, Olomouc, Znojmo). Pro svou osobu získal královský titul Vladislav II. r. 1158 a Vratislav II. r. 1185.

Historické prameny a historikové o Přemyslovcích:

Kristiánova legenda – křest Bořivoje

Gumpoldova legenda – smrt svatého Václava

Kosmova kronika – o vypuzení Poláků, ale 2x chyba

Ibrahím ibn Jákub (arabský kupec) – 1. písemná zpráva o Praze-za Boleslava II.

Václav Novotný – historik

5) ROMÁNSKÝ SLOH

- většinou církevní stavby
- stavební materiál **kámen**
- navazuje na **tradiční starořímské architektury** (roma=románský)
 - (starořecká tradice architektury měla vliv na Byzanc)
- typické znaky: **valená klenba** (navalila se na sloup), těžká hmotnost, proto ji podpíraly **silné stěny**, odlehčovaly ji pilíře a sloupce
 - **půlkruhový oblouk**, sdružená okna
- typické stavby: **rotundy**: sv. Martina na Vyšehradě
 - =okrouhlé kostelíky s apsidou pro oltář
 - **baziliky**=kostely s obdélným půdorysem
- součástí staveb byly **sochy a nástěnné malby** - měly 2 funkce:
- oslňovat prostý lid
- zprostředkovat negramotným křesťanům výjevy z Bible
- západní Evropa byla v předstihu, vznikaly tam skvostné chrámové a klášterní stavby, proti nim působí ty naše jednoduše a prostě
 - chrám sv. Ondřeje v Krakově, opatský chrám v Cluny(Fr), dóm ve Wormsu(Něm), dómy v Luce a Pise(It)
- **nejvýznamnější stavby u nás**:
 - rotunda sv. Jiří na Řípu, rotunda sv. Martina na Vyšehradě,
 - rotunda sv. Kateřiny ve Znojmě (nástěnné malby přemyslovských panovníků)
 - bazilika sv. Jiří na Hradě (u ní klášter, abatyše Mlada)
 - Juditin most v Praze
 - kupecké a řemeslnické domy na Starém Městě
- kamenné hrady: Přimda a v Chebu (tehdy území německé ríše, čeští šlechtici začínají stavět hrady až ve 13. století)
- **malířské památky**: Kodex vyšehradský při korunovaci krále Vratislava r. 1086, kniha
- **literární památky**: Kosmova kronika česká
 - Písně Hospodine, pomiluj ny (sv. Vojtěch), chorál Svatý Václave